

Járosi Márton:
**A HELYREÁLLÍTÁS
ENERGIAPOLITIKÁJA**

**Az Energiapolitika 2000 Társulat
program-javaslat**

**Budapest
2010. február 8.**

Járosi Márton:

A HELYREÁLLÍTÁS ENERGIAPOLITIKÁJA

Az Energiapolitika 2000 Társulat program-javaslat¹

Magyarországon az elmúlt 20 évben jelentősen sérültek a közösségi érdekű energia-gazdálkodás elvei. Ennek következményei az utóbbi években már széles körben nyilvánvalóvá váltak. A hazai energetika egyre kevésbé szolgálja a közösség, a fogyasztók érdekeit; koncepciók és hosszú távú stratégia hiányában külső erők és kényszerek hatására sodródik. A megalapozott stratégia hiánya miatt elmaradt, illetve megkésett döntések következtében a hazai energetikai fejlesztéseket nagyrészt rövid távú kényszerek vezénylik. Hiányzik egy valódi energiapolitika, amit nem helyettesíthet a 2008-ban elfogadott országgyűlési határozat.

A Magyar Energia Hivatal nem képes teljesíteni a közösségi érdekű energia-gazdálkodással kapcsolatos feladatait. Az energetika területére jellemző koncepciótlanság, kormányzati kapkodás, a „lyukak betömése”, a „kátyúzás” egyre áttekinthetlenebb helyzetet teremtett. Súlyosbítja a problémákat, hogy sok esetben a fentiek által kiváltott kritikák és az azokból levont következtetések is hibásak (pl. számos „zöld kritika”). Ezt a kedvezőtlen folyamatot meg kell állítani, irányváltást kell végrehajtani.

Az ország jelentős változások előtt áll. Ez készítet bennünket arra, hogy az energetika súlyos helyzetének főbb jellemzőire rámutatva, felhívjuk a figyelmet a kilábalás lehetséges irányaira, nagyrésztben összefoglalva és aktualizálva korábbi javaslatainkat.

I. A MAGYAR ENERGETIKA HELYZETE

Energiastruktúra. A hazai szénbányászat leépülése miatt a szilárd energiahordozók mennyiségének drasztikus csökkenése következett be. A széntüzelésről az erőműiparban és a háztartásokban is szénhidrogén tüzelésre (előbb olajra, majd földgázra) tértek át. Ennek következtében, az összes energia felhasználás ugyan csökkent, de a szénhidrogének részaránya mintegy 70 %-ra emelkedett.

A földgáz részaránya túlsúlyossá vált a magyar energiamérlegben, a fűtési és villanytermelési felhasználásban. A földgáz áringadozásai jelentősen hatnak a lakossági energia árakra, megterhelve a sérülékeny fogyasztók mindennapjait.

¹ Az előadás elhangzott a 96. Energiapolitikai Hétfő Estén, 2010. február 8-án.

A végső felhasználásban dinamikusan emelkedett a háztartások, és különösen a közlekedés energiateljesítménye, az utóbbi részaránya közel kétszeresére nőtt. Ez a közúti közlekedés vasúti közlekedés rovására történő erőteljes fejlesztésének, és a gépkocsi állomány növekedésének következménye. A megújuló energiák részaránya – a jelentős támogatások ellenére – csak kis mértékű (kb. 4 %).

Neoliberális doktrína. A pénzügyi és elmélyülő gazdasági válság bebizonyította, hogy az államilag nem kellően átgondolt szabályozású és ellenőrzésű, csak a saját önszabályozására hagyott szabadpiaci gazdasági modell megbukott. A piaci szereplők által üzleti alapon előidézett válság megoldásában mindenütt az államnak kellett az adófizetők terhére közbelépnie.

Piaci liberalizáció. Az energetikai versenypiaci átalakulás sem az Unióban, sem hazánkban nem hozta meg az árak ígért mérséklődését. Manipulatív árak érvényesülnek a hazai villanypiacon is, ami a szabályozott piaci árakhoz viszonyítva jelentős áremelkedést jelent. Ennek következményeit a fogyasztók viselik, az árfelhajtás nyertesei pedig a szolgáltató és a kereskedő cégek. A megnyitott és egyúttal burkolt beavatkozásokkal terhelt, hibrid villanypiacon teljes káosz alakult ki. A múlt év közepén bevezetett gázpiaci nyitás tovább bonyolította a helyzetet.

Fogyasztóvédelem. A liberalizáció kiteljesedésével az energiapiacok közösségi érdekű befolyásolása és felügyelete teljesen kicsúszott az állam kezéből, megszűnt az energiaellátás közszolgáltatási jellege, a fogyasztóvédelem összeomlott. Az áttekinthetetlen, bürokratikus energiatörvények és rendeletek alkalmatlanok a helyzet kezelésére. Megszűnt a társadalmi párbeszéd, a multinacionális szolgáltatók és kormányzat titkos háttéralkui az előbbieknél kedveznek.

A magyar energiapiac egyirányú. Az energiahordozók: kőolaj, földgáz piaci árának csökkenése ellenére a liberalizált fogyasztói energiaárak nem csökkentek. Ez nemcsak a klasszikus árképzés elvének, de a piaci törvényeknek (no és az évtizede sulykolt propaganda ígéreteknél) is ellentmond. A keresletcsökkenésnek ui. árcsökkenéshez kellene vezetni. Az indokolt árcsökkenések elmaradása elmélyíti az energiaszegénységet, de romlik a gazdaság versenyképessége, és a munkahelyek száma is csökken.

Infrastruktúra. A válság hatására bekövetkezett igény (kereslet) csökkenésre hivatkozva terjed az a vélekedés, hogy az energetikai infrastruktúra megújítása (ismét) halasztható, ami később katasztrofális helyzetet teremthet; nemcsak ellátás-biztonsági szempontból, de a fogyasztói árak tekintetében is. Az energetikai infrastruktúra, különösen az erőműpark privatizáció óta halasztott megújítása nemcsak ellátás-biztonsági kockázatokat, de az alacsony hatékonyság konzerválása miatt is, súlyos következményeket vetít előre.

Fejlesztések. Az energetikai fejlesztéseket spontán piaci, rövidtávú érdekek vezérik, a még meglévő kormányzati szabályozást is döntően a multinacionális szolgáltatók lobbitevékenysége befolyásolja. A nemzeti közösségi érdekek érvényesítésének nincsenek intézményesített garanciái a fejlesztések területén. Jellemző a MAVIR évente készülő VER forrásoldali „kapacitástervének” megfogalmazása: *„Ez az anyag csak azt jelzi, hogy milyen erőmű-összetétellel lehet elérni másfél évtized alatt a magyarországi villamosenergia-ellátás biztonságát. ... Az építés a befektetők feladata, és ott a szabadságuk ma már igen nagy.”* Egyedül a nemzeti villamos társaság, az MVM terveiben jelenik meg jelentős közösségi érdekű kapacitás-fejlesztés: a Paksi és a Mátrai bővítés.

A valós helyzet elfedése. A média és a „zöld lobbí”, jelentős kormányzati és újabban államfői támogatással elfedi a valós energetikai helyzetet. Terjed a *„nincs szükség új (fosszilis) erőművekre”* szlogen. A közvélemény félrevezetésének egyik hivatkozási alapja az EU érdemben nem létező, de semmiképpen sem a fogyasztókat kedvezményező „energiapolitikájára”, illetve a voluntarista uniós követelményekre való hivatkozás. A másik: a zöld-szemlélet túlzásai, ami az ökológiai fenntarthatóságot domináns elemként kiemelve negligálja a társadalmi fenntarthatóság követelményét.

Energiapolitika alatt az energetika kereskedelmének, a profit biztonságának szabályozását értik; a legkisebb költségű szolgáltatás elve már fel sem merül. A liberalizáció okozta, elismert „energiaszegénység” megoldására nincsenek érdemi uniós és hazai ajánlások. A megújuló energiák túlértékelésének háttérében gyakran egy feltörekvő, a kilobbizott támogatások eredményeként nagy profitokkal kecsegtető új iparág profitérdekei húzódnak meg. A folyamatot támogatja az áltudományos, profitorientált „konferenciaipar” is.

Uniós tévhit. Az egyik terjesztett tévhit, az egységes európai (villamos) energia piac, a vezetéki összeköttetések túlértékelése. Ezzel szemben hosszú távon reálisan nem számíthatunk arra (és nem is lenne gazdaságos), hogy más ország területén építik meg a nekünk szükséges erőműves teljesítőképességet. A regionális hálózatosodás és kereskedelem előnyeit (pl. a szezonalitást) ugyan mindig ki kell használnunk, de biztonságos, importból leköthető kapacitással hosszú távon nem reális számolni.

Támogatási rendszer. A megújuló energiaforrások szerepének túlértékelését a „zöld kód” fenntartásával állandósítják. Az irreális uniós elvárásokra (20-20-20 %) hivatkozva kontraproduktív megújuló támogatási rendszer működik, amely indokolatlanul növeli a fogyasztói energiaárakat.

Mind a létesítési (beruházási), mind a „zöld villany” kötelező átvételéhez kapcsolódó *termelői villanyár támogatások* (KÁT) a befektetők profitját növelik, az ő érdekeiket, s nem a fogyasztókékat szolgálják. A jelentős uniós forrásokat tartalmazó, *létesítési támogatások* a decentralizált energiaellátás és a vidékfejlesztés gyakran hamisan használt

jelszavával energetikailag nem hatékony, kis egységteljesítményű energiatermeléseket (fosszilis és biotermikus kiserőművek) preferálnak. A KÁT támogatások mintegy 70 %-át, indokolatlanul a kapcsolt, elsősorban gázmotoros energiatermelés (ezek között sok kis energetikai hatékonyságú egység) kapja. Az energetikailag hatékony kapcsolt energiatermelés normális piaci viszonyok között, amikor az erőmű és a távhőszolgáltató azonos tulajdonosi-érdekeltségi rendszerbe tartozik, nem vagy csak sokkal kisebb mértékben szorulna támogatásra.

Távfűtés. A távfűtés valós problémáival (tulajdonviszonyok, közösségi érdekű árpolitika, szociális bérlekások hiánya) való szembenezés helyett egyrészt a hőfogyasztók leválási szándékának, másrészt szakmaiatlan, kifejezetten választási ízű árcsökkentési propaganda dömpingnek, pl. ÁFA csökkentési versenynek, lehattünk tanúi. Drága, kerülő úton jutottunk vissza a „piaci viszonyokra” való áttérés kapcsán korábban megszüntetett állami dotációhoz.

Közlekedésenergetika. Az energiafogyasztás egyik jelentős területe a közlekedés, a személy- és az áruszállítás. Ennek ellenére nyomát sem látjuk olyan közlekedésfejlesztési stratégiának, amelynek egyik domináns eleme a közösségi érdekű energiazdálkodás megteremtése lenne a közlekedési ágazatban.

II. A HELYREÁLLÍTÁS ENERGIAPOLITIKÁJA

Politikai filozófia

Szakítás a neoliberális doktrínával. A korábbi civilizációk túlélését is az erős államok tették lehetővé, ahol a központosított döntések és az egyéni kezdeményezések hálózata építően egészítette ki egymást. Az energia vonatkozásában e történelmi tapasztalatok figyelmen kívül hagyása a piacnak az államhoz viszonyított általános túlértékelésére alapozott neoliberális ideológia térhódítását eredményezte. Szakítani kell azzal a dogmatikus felfogással, ami szerint a piac mindent megold. Felül kell vizsgálni a szabadpiaci rendszer kizárólagos alkalmazását az energetikában, kompromisszumokat kell kezdeményezni és elérni az EU szabályozásban.

Állami felelősségvállalás újraértékelése. A magyar energetika alakításában alapvető szemlélet- és irányváltásra van szükség. Az energiapolitikának is társadalompolitikai célokat kell szolgálni. Egyértelmű állami szerepvállalásra, a folyamatok elfogulatlan szakmai elemzésére és ezek eredményeire alapozva megfelelő időben meghozott állami döntésekre van szükség az energetikában is, de természetesen úgy, hogy az ne bénítsa meg a gazdálkodó szervezeteknek a vállalkozás szabadságán alapuló működését.

Az állam felelősségét és szerepvállalását, a hazai energiaforrásokkal (biomassza, geotermia) való gazdálkodás elveit, az energetika állami intézményi rendszerét, a vezetékes közszolgáltatások szabályzatát és az energetikai fogyasztóvédelem szervezetét *energiatörvényben* kell rögzíteni. Ebben kell megteremteni a közösségi (állami) érdek fejlesztési döntésekben való érvényesítésének törvényi feltételeit is. Az *ágazati törvényekben* csak az ágazatok specifikus kérdéseit kell szabályozni, arra törekedve, hogy minél kevesebb alacsonyabb rendű jogszabályra legyen szükség.

A nemzeti közösségi érdek prioritása. Az energiapolitikát is az ország valós teherbíró képességének figyelembevételével kell alakítani. Az EU voluntarista elvárásai helyett realista, közösségi érdekű, fogyasztóbarát energiapolitikát kell kialakítani. Ha el is fogadjuk azt az állítást, hogy az energiatermelés, vagyis energiaátalakítás rombolja a környezetet, az adott történelmi-társadalmi viszonyok között nem lehet a magyarokon számon kérni azoknak a globális problémáknak a megoldását, amelyeket a globális mobil nagytőke hoz létre. A tisztességes hozzáállás az, ha a nemzet erőforrásaival arányosan segíti elő a jó irányú változásokat. A nemzet fennmaradásának egyik feltétele a népesség életfeltételeinek, közte energiaellátásának a legkisebb költségű biztosítása.

Külpolitika. Geopolitikai és gazdasági helyzetünkől adódóan „híd-szerepet” tölthetünk be a nyugat-európai és a kelet-délkelet európai országok között az energetikában is. Alapvető célkitűzésnek kell lenni minden energiapolitikai megfontolásnál, hogy ennek hasznát a magyar energetika, a magyar társadalom élje. Az oroszországi primer energiahordozó (földgáz) behozatali függőség rövid- és középtávon számottevően nem csökkenthető. A leghatékonyabb intézkedések is csak hosszabb távon fejtik ki hatásukat.

Az ellátásbiztonság elsősorban politikai garanciákkal erősítendő. A politikai garanciákat közös energetikai befektetésekkel (pl. Paksi Atomerőmű bővítése), közös EU politikával (energiahordozók közös piaca) lehet megerősíteni. A „visegrádi országoknak” vannak közös energetikai céljaik, amelyek megvalósítása a kibővített közép-európai regionalitás keretében lenne lehetséges. Egymásra támaszkodva, a közös hosszú távú érdekek alapján, az energetika területén is többet lehetne elérni.

EU politika. A magyar gazdaság és energetika fejlesztését, az állami felelősség érvényesítését az európai uniós erőterben kell megvalósítani. A magyar energiapolitika feladata az unió energiapolitikájának magyar érdekű befolyásolása. Szervilis alkalmazkodás helyett, kritikai elemzéssel kell átvennünk és alakítanunk az EU joganyagot. Az EU-ban változást elérni csak szakmai hozzáértéssel párosuló elszántsággal lehet, ha van jól kommunikálható cél, amelyhez a tagállamok egyetértése megszerezhető.

Az uniós érdekérvényesítésre jó lehetőséget teremt a 2011. évi magyar EU elnökség. Hazánknak különösen a következő kérdéseket kellene „visegrádi összefogással” napirendre tűzni:

Alap-energiahordozók közös piaca. Az import földgáz ellátást biztosító projektek közös Európai Unió felelősségvállalásban létesüljenek és üzemeljenek.

A versenypolitikát és a piacsabályozást demokratizálni kell, úgy, hogy ezek csak a tagállamok egyhangú szavazatával léphessenek hatályba, illetve lehetővé kell tenni, hogy a tagországok kimaradjanak a számukra hátrányos belső piaci szabályozásból.

Szorgalmazni kell, hogy az egyetemes szolgáltatás keretében, bizonyos jól körülhatárolt szegmensekben, indokolt esetben az államilag szabályozott, *hatósági energia-árak alkalmazását az EU joganyagok is elismerjék.*

Energiapolitikai célkitűzések

A közösségi érdekű energiapolitika céljai azonosak a gazdaságpolitikai célokkal: a hosszútávú nemzetstratégia szolgálata, a gazdasági növekedés és a munkahelyteremtés segítése, az energiaszegénység csökkentése. A hosszú távú célkitűzéseket úgy célszerű ötvözni a rövid távú szempontokkal, hogy azok lehetőség szerint összhangban legyenek egymással. Az energetikában is a legfontosabb azonnali konkrét és a folyamatosan végzendő (energia) politikai teendőkből kell kiindulni. Olyan megoldásokra van szükség, amelyek elsősorban a közvetlenül előttünk álló évtizedek energiaellátását biztosítják. Ezért sem a hagyományos fosszilis energiahordozók felhasználása, sem pedig a nukleáris energia bővítése nem kerülhető meg. A megújuló energiaforrások még hosszú ideig csak (fontos) kiegészítő szerepet tölthetnek be.

Ellátásbiztonság. A gázfelhasználás túlsúlyának csökkentése elsőrendű energiapolitikai feladat a lokális hőellátásban, és a központosított villamosenergia-termelésben. A földgáz szerepe jelentősen csökkenthető a *hazai energiaforrásokra* történő támaszkodással. A villamosenergia-termelésben összehangoltan növelni kell a hazai lignit és az atomenergia felhasználásának arányát. A megújuló energiák közül kiemelt szerepe lehet a biomassza, a geotermikus energia lokális hőellátási célú hasznosításának.

Energiatakarékosság. Az energiatakarékosság egyik fontos területe az energiaellátás veszteségeinek csökkentése, az *energiaszolgáltatás hatásfokának növelése.* A legnagyobb megtakarítás az energiatermelésben és -átalakításban érhető el, ezért kulcskérdés a villany- és hőtermelés, a kapcsolt energiatermelés, és a hőszivattyús hőtermelés ilyen célú befolyásolása. A lehetséges kormányintézkedés: minimális fajlagos energetikai hatékonysági mutatók (hatásfokok) meghatározása és előírása az energiatermelésben és -átalakításban.

A másik nagy területe a takarékoskodásnak az *energiafelhasználási veszteségek csökkentése*, vagyis a „felhasználási hatásfok” növelése. Ide tartozik az *épületenergetika*. A fogyasztói energia megtakarítás alapproblémája: a jómódú fogyasztókat nem érdekli az energiaszámla, többségükben nem hajlandók takarékosági erőfeszítéseket tenni, a szegény fogyasztóknak viszont nincsenek eszközeik pótlólagos befektetésekre. Ugyanakkor a megtérülési idő hosszú. Az államnak ezért ezt a területet – az uniós támogatásokat is figyelembe véve – kiemelten kell támogatni. A fogyasztói energia megtakarítást szolgálhatják a háztartási készülékek hatóságilag előírt energiafogyasztási mutatói, illetve azok betartatása.

Érdemi energiahatékonysági, fogyasztói *energiatakarékosági programot* kell indítani, felhasználva az európai uniós támogatások e területre irányítását. Nem az energia-termelést, hanem a hatékonyabb energiafelhasználást kell támogatni.

Fogyasztói magatartás befolyásolása. Ennek egyik lehetősége az energiatakarékos fogyasztói tudat kialakítása és fejlesztése, amelyet az EU Intelligent Energy Europe programja is támogat. Ezt a szempontot az oktatásban is figyelembe kell venni. A másik lehetőség az ún. fogyasztó oldali befolyásolás, a DSM (demand side management), amely a fogyasztói szokások befolyásolásával, pl. a villanyfogyasztás éjszakai kis terhelésű időszakokra terelésével ér el közösségi szinten energia megtakarítást. Ezeknek a módszereknek az alkalmazásában a piaci szereplők ellenérdekeltek, csak tudatos állami beavatkozással és a piaci szereplőkkel való együttműködéssel használhatók ki, s akár állami fogyasztóvédelemként is felfoghatók.

Az energiaszegénység mérséklése. A közművek társadalompolitikai célokat valósítanak meg. Nemzeti érdek, hogy a piaci verseny veszteségeinek is biztosítsuk az alapvető, minimálisan elfogadható szintű közérdekű szolgáltatásokat, amelyeknek az EU direktívákkal összhangban lévő garanciáit „alkotmányba” kell foglalni. Jelenleg az energetikai rendszerek közül – a nélkülözhetetlenség sorrendjében – ide tartozik a villamosenergia-szolgáltatás, gázellátás és a távfűtés. Ezeknél a közérdekű szolgáltatásoknál fenn kell tartani a rászorulóknak számára is megfizethető szolgáltatást egy minimális igényszintig. A fizetéseképtelenné vált rászorulóknak szolgáltatásból való kiesésének megakadályozására megfelelő mechanizmusokat kell kialakítani, a máshol bevált gyakorlatot át kell venni.

Intézményrendszer

Új energetikai intézmények

Magyar Energiastratégiai Intézet. Az ipar, a közlekedés, a mezőgazdaság, a szolgáltatások és a háztartások energiaellátását egyaránt érintő *komplex energetikai feladatok* vizsgálatára és összehangolására megfelelő szintű független állami energiastratégiai

intézményt kell működtetni, amely a szükséges döntés-előkészítő műszaki és gazdasági elemzéseket elvégzi a közösség által meghatározott értékrend alapján. Az intézmény feladata a külföldi és hazai energetikai folyamatok figyelemmel kísérése és elemzése alapján az ország társadalmi-gazdasági programjaihoz illeszkedő *távlati energetikai stratégiák* kidolgozása, a lakosság felvilágosításának elősegítése.

Fogyasztóvédelmi szervezet. Az átlátható állami intézményesített felügyelet és ellenőrzés mellett a hatékony és érdemi érdekegyeztetési és fogyasztóvédelmi mechanizmusokat is ki kell alakítani. Államilag finanszírozott, de *független, lakossági energetikai fogyasztóvédelmi szervezetet* és érdekegyeztető fórumot kell létrehozni. Kiegyensúlyozottá kell tenni a társadalmi ellenőrzést gyakorló fórumok, érdekegyeztetési és érdekvédelmi intézmények működését. A formai működtetés helyett meg kell teremteni az érdemi, tartalmas működés feltételeit. Ebben a munkában az illetékes szakmai és civil szervezeteknek is megfelelő szerepet kell biztosítani. E tevékenység során alapvető követelmény a nyilvánosság biztosítása és az energetikai információkhoz való szabad hozzáférés.

Meglévő intézmények fejlesztése

Állami Energetikai Központ. Az ipart, a közlekedést, a mezőgazdaságot, a vidékfejlesztést, a környezetvédelmet és a lakosság életminőségét egyaránt érintő komplex energetikai feladatok állami koordinálására – a kormányzati struktúrába illeszkedő – energetikai államtitkárságot kell létrehozni.

Magyar Energia Hivatal (MEH). Az Országgyűlés felügyelete alá kell helyezni, szervezetét szakmailag meg kell erősíteni.

Tulajdonpolitika

Vagyontörvény. Le kell állítani az energia privatizáció minden formáját. Alkotmánymódosítással és/vagy kétharmados vagyontörvénnyel kell megvédeni a közmű-rendszerek, a megmaradt vezetékes energiarendszerek, közösségi tulajdonát. Növelni kell a magyar közösségi energetikai tulajdont.

Integrált távhőtulajdon. Az államnak elő kell segíteni, hogy teljes vertikumú önkormányzati (termelő és szolgáltató) távfűtő, sőt energiaszolgáltató társaságok jöjjenek létre. Ez biztosíthatja az ár-érzékeny, sérülékeny helyi hőfogyasztók részére a legalacsonyabb értékesítési árat. Támogatni kell, hogy az önkormányzatok tulajdonosi pozícióba jussanak, ami például úgy lenne elérhető, ha a privatizált, külföldi tulajdonú hőtermelő és a városi tulajdonú „szolgáltató” fűzőja révén egyes tulajdonú városi távhő közművek jönnének létre, amelyekben a városoknak többségi tulajdona és irányítási joga lenne.

Fejlesztéspolitika. Állami tulajdonú energetikai cégeken (pl. MVM ZRt.) keresztül közvetlenül, szabályozási eszközökkel (Energiatörvény, ágazati energiatörvények, MEH engedélyezés) pedig közvetve segíteni kell a nemzeti érdekű energetikai fejlesztéseket.

Közlekedésfejlesztés. A közúti, a vasúti és a vízi közlekedést egyaránt felölélő olyan közlekedésfejlesztési stratégiát kell kidolgozni és megvalósítani, amelynek domináns eleme a közlekedési ágazaton belüli közösségi érdekű energiagazdálkodás elérésére való törekvés.

Ár- és adópolitika

Hatósági ármegállapítás. A gáz- és villanyszolgáltatásban a hatósági ármegállapítást, illetve árellenőrzést – az erre vonatkozó európai uniós korlátozások határáig – a lehetséges legnagyobb körben, kiemelten a lakossági és kommunális szférában, fenn kell tartani. Az ármegállapításnak hatékony önköltség ellenőrzésen kell alapulnia. A *motorhajtó anyagok* biztosítása gyakorlatilag teljes mértékben világgiazi beágyazottságú. A növekvő árszínvonalat a közlekedéspolitika alakításánál kell figyelembe venni.

A fogyasztói energiaárak csökkentése. A piaci folyamatok által lehetővé tett mértékben, az érvényes jogszabályok alapján azonnal csökkenteni kell a fogyasztói energiaárakat. Ezt követően, sürgősen és tárgyilagosan elemezni kell a versenypiaci nyitást követő következményeit. Új alku-feltételeket kell támasztani a magán- és külföldi energiaszolgáltatókkal: extraprofit helyett meg kell határozni a méltányos profitot, az e feletti extraprofitot pedig a fogyasztóknak vissza kell juttatni.

Szociális tarifák visszaállítása. A szolidaritás elvén működő ún. szociális tarifa szerint az energia-szolgáltatások bizonyos fogyasztási szint alatt kedvezményesek, e felett pedig normál piaci árat kell értük fizetni. Az erre vonatkozó, kidolgozott javaslatokat a politika eddig sorra „lesöpörte” az asztalról. Hogy mindez megtehető volt, abban az is szerepet játszott, hogy nincsenek hatékony fogyasztóvédelmi szervezetek. E tarifák visszaállítása sürgető és kiemelt energia- és társadalompolitikai feladat.

A távfűtés ára. A távfűtési fogyasztók védelmének legfontosabb eleme a teljes körű költségalapú, hatósági (önkormányzati) ármegállapítás és az ehhez kapcsolódó hatékony költségellenőrzés. Ennek feltétele az integrált távhőtulajdon, amely lehetővé teszi, hogy a kapcsolt energiatermelés haszna a távhőfogyasztóknál érvényesüljön.

Energiaadók. Ezek az adók az állam ökoszociális felelősségének érvényesítését szolgálják. Az energiatermelés externális költségeinek figyelembevételével kialakított energiaadónak komoly szerepet kell betöltenie az energiatermelés struktúrájának a

társadalmi érdekek és értékek szerinti befolyásolásában, például a távfűtés környezeti előnyeinek elismerésében. Összehangolt és átlátható, az energia- és környezetpolitikai célokat egyaránt szolgáló integrált adórendszert kell kialakítani, amelynek fokozatos bevezetésénél tekintetbe kell venni a fogyasztók teherbíró képességét is.

Támogatáspolitikai

Az energetikában szükség lehet különféle pénzügyi ösztönzésekre és támogatásokra. Ezek azonban többletterhet okoznak, vagy közvetlenül a fogyasztóknak, vagy áttételesen, az adókon keresztül, az egész társadalomnak. Alkalmazásuk kizárólag a közjót szem előtt tartó, társadalom- és gazdaságpolitikai indokok alapján fogadható el, a társadalom által elfogadott mértékben. Meg kell akadályozni a támogatás profittá történő konvertálásának lehetőségét. A jelenlegi, gyakran lobbierdeket szolgáló, támogatási rendszer helyett közösségi érdekű, fogyasztóbarát támogatási rendszert kell kidolgozni.

Biomassza és a geotermikus energia. A biomassza (és biogáz) alapú hőellátást és kapcsolt energiatermelést, illetve a geotermikus hőellátást az elérhető jó hatásfok és a jelentős földgázkiváltás miatt célszerű ösztönözni. Itt is az érintett hőtermelőket, illetve hőfogyasztókat indokolt ösztönözni, illetve támogatni. Ezt a célt szolgálja Bűki Gergely *Falufűtéssel a vidékfejlesztésért* c. programjavaslata².

Szélerőművek. Értékelhető teljesítőképességük alacsony, a szél korlátozott rendelkezésre állása csak 20% körüli kihasználást tesz lehetővé. A szélerőművek fosszilis tüzelőanyag megtakarítása kicsi, ezért támogatásuk nem indokolt.

Kapcsolt energiatermelés. Többnyire üzleti alapon is érdemes megvalósítani, ekkor támogatására nincs szükség. A hatékony kapcsolt energiatermelést egyes esetekben – az energia-megtakarítással arányosan – indokolt lehet ösztönözni, az ösztönzés a hőfogyasztók közösségét illeti meg.

Szociális bérlakás intézményének bevezetése. Az energiaszegénység nagyrészt a városi lakótelepek közműszolgáltatásait igénybevevő, amúgy is szegény lakók körére jellemző. Az ő szociálisan indokolt támogatásukat az egyes közműszolgáltatások (pl. gáz, távfűtés) ártámogatása helyett, az önkormányzat tulajonában lévő, „szociális bérlakás” támogatást tartalmazó kedvezményes lakbérében lehetne érvényesíteni. A „lakbér”, a lakás bérleti díja mellett, egy minimál-komfortú közműszolgáltatás díját is tartalmazná.

² [<http://www.enpol2000.hu/?q=node/412>].

Kutatás-fejlesztés (K+F). jelentősége igen nagy a tudásalapú társadalom megteremtése és folyamatos fejlesztése szempontjából, emellett hozzájárul a *szakmai kompetencia* fenntartásához és fejlesztéséhez. Indokolt, hogy az energetikai K+F GDP arányos pénzügyi támogatása legalább az EU átlagát elérje, és annak növekedését kövesse, s ennek elősegítésére az energetikai K+F tevékenységet a hazánkban megtelepedett nagy multinacionális energetikai cégek és a hazai tulajdonú vállalatok egyaránt finanszírozzák. A hazai kutatásnak, fejlesztésnek a korszerű és hatékony energetikai technológiák gyors átvételét és honosítását kell szolgálnia, s bizonyos területeken (pl. atomenergetika, megújuló energiatechnológiák, energiahatékonyság) a hazai K+F tevékenységnek hozzá kell járulnia a nemzetközi kutatási, fejlesztési erőfeszítésekhez. Mindez segíti a hazai energiaipari háttér megteremtését.

Budapest, 2010. február 8

